

De stelling van Kees Vendrik: Bankieren moet weer saai worden

De Europese leiders roepen op tot een hervorming van het internationale financiële stelsel. Tweede Kamerlid Kees Vendrik (GroenLinks) spreekt met **Roel Janssen** over de blauwdruk van zo'n nieuwe financiële wereldordening.

Laten we beginnen met de banken. Daar is de crisis begonnen. Het toezicht moet drastisch verbeterd worden.

„Ik wil in het toezichtsregime de maatschappelijke missie van banken vastleggen. Maatschappelijk bankieren met normale beloningen hoort de regel te zijn. Verder moet je een onderscheid maken tussen banken die een algemene nutsfunctie hebben en gespecialiseerde financiële instellingen die een afgeleide positie hebben. Bij banken met een sterke publieksfunctie heb je het sterkste regime van toezicht nodig.”

Alle banken hebben toch een publieksfunctie? Ze trekken spaargelden aan en zetten kredieten uit naar ondernemers of mensen die een huis willen kopen.

„Ja, maar je moet voorkomen dat problemen in de financiële sector overslaan naar het algemene publiek. Een systeemcrisis (een totale stilstand van het onderlinge geldverkeer, red.) manifesteert zich aan de deur van een algemene bank. Er komt geen run op een hedgefonds of een private vermogensbeheerder. Dus algemene banken moeten het zwaarst onder controle komen. Voor het overige deel van de financiële sector kun je volstaan met een lichter toezicht, waarbij je je wel moet afvragen hoe belangrijk deze instellingen zijn voor het financiële systeem als geheel.”

In deze crisis blijkt dat je geen onderscheid kunt maken naar soorten financiële instellingen. Ze zijn in verregaande mate met elkaar verknoot en allemaal betrokken bij producten waarvan wij geen weet hebben.

„In de markt zie je dat het 'normale' bankieren weer de leidraad wordt. Gewone banken moeten zich niet

meer verslikken in ingewikkelde financiële producten. Dat kun je afdwingen via eisen voor de solvabiliteit (het eigen vermogen van banken, red.) en strakker risicomanagement. Naarmate een bank meer risikante producten in portefeuille heeft, moet die meer eigen vermogen aanhouden.”

Banken hadden al hun risikante producten buiten de boeken staan. „Dat moet sowieso afgelopen zijn. Alles moet zichtbaar zijn. De toezichthouder moet kunnen zeggen: 'weg met die producten'. Anders is het eindvergunning.”

Dat krijg je nooit voor elkaar. Bankieren is zo sexy geworden, omdat met complexe producten veel verdiend kan worden.

„Voor mensen met een hang naar avontuur heb ik slecht nieuws. Bankieren wordt de komende decennia tamelijk saai. Maar het wordt maatschappelijk relevanter. Ik vind die maatschappelijke functie trouwens helemaal niet saai.”

In Londen en New York zie je ambitieuze jongeren uit de hele wereld die op het avontuur afkomen. Zij willen helemaal niet bezig zijn met de maatschappelijke agenda.

„Ik gun mensen hun avontuur, maar niet op kosten van onze portemonnee. We hebben een gokpaleis geïnstalleerd, de toezichhouders hebben de deur achter zich dichtgeslagen en zijn iets anders gaan doen. Dat is echt te gortig. De financiële sector moet dienstbaar zijn aan de samenleving.”

Maatschappelijk bankieren is leuk en aardig, maar daar gaan de grote jongens zich niet mee bezighouden.

„Daar moet het politieke gevecht over gaan. We hebben een gigaprobleem met het klimaat en met de financiële markten. Verbind die missies aan elkaar. We hebben de grote banken hard nodig om een duurzame economie te financieren, niet om het tropisch regenwoud om te hakken.”

Ik denk niet dat de financiële wereld bereid is zich door de politiek te laten voorschrijven dat ze meer in windmo-

lens moet investeren.

„Het gaat niet om beleggingsdwang. Wel om afspraken waartoe de financiële sector op aarde is.”

Daar krijg je banken niet in mee.

„Je moet gebruikmaken van het moment. De kredietcrisis is ontstaan omdat er in het hart van het bankwezen een extreme gerichtheid is op de korte termijn. We moeten de kredietcrisis gebruiken om dat eruit te rammen en het langetermijnperspectief te versterken. Anders komt er van de klimaat- en energierevolutie niets terecht.”

Dan moet je dwang uitoefenen. Wil u de banken volledig nationaliseren?

„Nee. Het vraagt meer precisie over het toezicht. Stap één is dat je het toezicht moet internationaliseren, te beginnen in Europa. Stap twee is dat het toezichtsregime geborgd moet worden in een internationaal verdrag. Nu is het een afspraak van de centrale banken onderling, buiten het zicht van publiek en politiek. In zo'n verdrag leg je vast wat de nutsfunctie van banken is, wat maatschappelijk verantwoord bankieren is, wat je aan solvabiliteit vraagt, hoe het risicomanagement eruit ziet. Met dergelijke normen leg je vast wat voor type banken je wilt hebben. Duurzaamheid en crisisbestendig toezicht lopen parallel. Hoe meer we waarborgen dat het systeemtoezicht goed functioneert en we systeemcrises weten te voorkomen, hoe meer het bankwezen bijdraagt aan de duurzame agenda en het langetermijnperspectief.”

Financiële crises ontstaan omdat banken op de korte termijn de mist in gaan. Of komt de crisis voort uit de globalisering?

„Er zijn letterlijk geen grenzen meer. Het zuurverdiende belastinggeld van de gemeente Pijnacker is in een IJslandse fjord verdwenen. Globalisering, technologisering, financiële innovatie en financiële integratie zijn de hoeken van een buitengewoon instabiel vierkant.”

In Europa hebben de regeringsleiders de macht naar zich toe getrokken. Ze hebben elkaar gevonden in een voorstel

10 jaar Kamerlid

Kees Vendrik (1963) is sinds 1998 lid van de Tweede Kamerfractie van GroenLinks. Hij is afgestudeerd in internationale economische betrekkingen aan de Universiteit van Amsterdam en heeft enige jaren gewerkt als medewerker van het Amsterdamse debatcentrum De Balie. In de Tweede Kamer is hij tien jaar woordvoerder van GroenLinks voor financiën en economie geweest. Sinds kort voert hij het woord over milieu, energie en klimaatbeleid. Hij heeft de 'kredietcrisis' als thema behouden.

Het internationale financiële stelsel is een onderwerp waarover Vendrik in de Kamer vaak een debat heeft aangezwengeld. Hiervoor was de afgelopen jaren in het parlement nooit politieke belangstelling. Ook niet na de 'Azië-crisis' van 1998, toen de Aziatische landen financieel onderuit gingen en de levensstandaard kelderde.

het internationale financiële stelsel te hervormen.

„Eindelijk! Het debat over de internationale financiële architectuur is sinds 1944 (toen het na-oorlogse stelsel van 'Bretton Woods' werd opgezet, red.) gestrand op de dominante positie van de Verenigde Staten. De laatste twintig jaar ook op een blokade van vrije marktideologie. Daar zat geen beweging in. Maar de Amerikaanse en de ideologische blokkade zijn weg. De Amerikanen staan niet meer aan het roer.”

Dat weten ze nog niet.

„Daar komen ze wel achter. Europa moet een plan opstellen en daar vol-

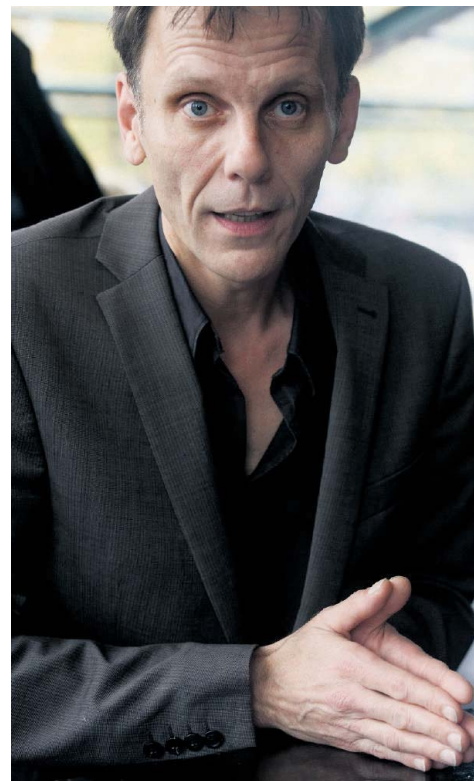
gend voorjaar bij de IMF-vergadering een groot nummer van maken. Zeg tegen de nieuwe Amerikaanse regering: zo gaan we in de toekomst samenwerken om de financiële markten stabiel te laten functioneren.”

Daar moet je ook de Chinezen, Indiërs en de Saoedi's bij betrekken.

„Zeker.”

Dan kom je uiteindelijk aan de positie van de dollar als internationale reservemunt. Die zullen de Amerikanen niet vrijwillig opgeven.

„Europa moet de Amerikanen duidelijk maken: 'Jullie hebben nu ervaren tot welke wanorde deze crisis leidt in

Foto's Maurice Boyer

deloze hypotheek in de VS en nu zitten we met paniek over spaargeld in IJsland. Eindigt het met een internationaal monetair stelsel dat niet langer op de dollar is gebaseerd?

„Of je bij Icesave gespaard hebt of niet, iedereen heeft ineens het gevoel: hé, het financiële stelsel, inclusief de pinautomat waaruit ik mijn geld haal, is niet van God gegeven. Het kan fout gaan. Dat is een schok voor veel mensen. Ons geldstelsel is niet goed georganiseerd. Ik wil dat pinautomaten rustig blijven functioneren, dat mensen kunnen vertrouwen op hun geld. Dat is een cruciale voorwaarde voor een moderne maatschappij.”

Daarom hebben de overheden ook duizenden miljarden beschikbaar gesteld om het systeem overschuldigd te houden.

„Dat kan nu niet anders. Een systeemcrisis brengt ons terug naar het Stenen Tijdperk. Kijk naar Zimbabwe. Daar is het geld zo waardeloos dat je mensen met kruiswagens vol bankbiljetten ziet. Dat moet je ten koste van alles voorkomen.”

Een systeemcrisis kun je alleen op wereldschaal voorkomen.

„Je moet orde scheppen in de internationale monetaire wanorde. Nu doet iedereen maar wat en per ongeluk ontstaat er een soort internationale overeenstemming om met steeds meer publiek geld steeds meer publieke garanties af te geven. De lessen van deze crisis zijn: het bankensysteem is op de verkeerde weg, het toezicht heeft gefaald, en internationaal is het een rotzooi. Deze drie punten moet je oplossen met een internationaal verdrag dat in het voorjaar op tafel ligt.”

De politieke haalbaarheid daarvan is nul.

„Welnee. Er is heel veel politieke ruimte. Die moet je pakken.”

Waar gaan we beginnen?

„We moeten wennen aan een multipolaire wereld, waarin het gezamenlijke eigenbelang van iedereen aanzet tot een dergelijke actie. Het is in het belang van Europa, van de VS, de Russen en de Chinezen dat er een nieuw internationaal systeem komt. Het is toch verbijsterend dat via financieel complexe producten die te maken hebben met de huizenmarkt in de VS, de hele wereld bankroet dreigt te gaan. En dat iedereen in actie moet komen met krankzinnige hoeveelheden publiek geld om deze crisis te bezwieren. Hoe kan een financieel systeem zo slecht functioneren, dat een lokaal probleem met hypotheeklen de hele wereld besmet? Om dat te voorkomen moet je naar een monetair systeem van algemene regels die zijn vastgelegd in een verdrag en vervolgens doen afzonderlijke landen binnendoen dat raamwerk het toezicht.”

Zolang er 1.800 miljard dollar in Peking in de kluis ligt, is China er bij gebaat om de dollar in stand te houden.

„Ja, maar het is een Catch 22. De enige manier om een koude oorlog op monetair gebied te voorkomen is via internationale afspraken.”

Deze financiële crisis begon met waar-

je de positie van de dollar negeert, is op een dag de val van de dollar werkelijkheid. Dan zijn de rapen echt gaan. De Amerikanen hebben de dollar niet meer in de hand. Of de dollar een geaccepteerd internationaal betaalmiddel is, moet elke dag in de markten opnieuw worden waargemaakt.”

Wij kunnen waarschuwen, maar dat wil niet zeggen dat het tot het Witte Huis of de Treasury doordringt.

„Dit is een mooie missie voor Paul Krugman die net de Nobelprijs voor de economie heeft gewonnen. Laat hem aan Obama uitleggen waarom de Amerikanen afscheid moeten nemen van deze internationale wanorde. Als